

MARIA CZAPSKA -

DR Jaziellonki, świat w rodzinie

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 201
Podseria: arystokratki

Polecane/Omawiane książki:

[1] **Maria Czapska: Europa w rodzinie i czas odmieniony, ZNAK, Kraków 2004.**

[2] **Maria Czapska: Gwiazda Dawida. Dzieje jednej rodziny. Londyn 1995.**

Maria Czapska urodziła się 6 lutego 1894r. w Pradze, a zmarła 11 czerwca 1981r. we Francji. Studiowała polonistykę na uniwersytetach w Warszawie i Krakowie. **W 1925 roku na UJ uzyskała tytuł doktora**, a zatem w wieku 31 lat. Tytuł: **„Polemika religijna w pierwszym okresie reformacji w Polsce.”** Pochodziła z rodziny arystokratycznej. W odcinku będzie pokrótce omówiona książka [1]. W serii mamy kilka podobnych bohaterek tj. z odcinków 7, 10 oraz 99. Dziś mamy w Polsce prawną równość obywateli. Polecana książka sięga opisami około 150 lat wstecz (a nawet dalej), gdy istnieli hrabiowie i hrabiny, arystokracja¹, czy magnaci². Generalnie magnat «w dawnej Polsce: szlachcic posiadający wielki majątek i wywodzący się z arystokratycznego rodu». Heroina opisuje swoją rodzinę i swoje losy, ostatnie lata

¹ «najwyższa warstwa społeczna uprzywilejowana dzięki urodzeniu i bogactwu»; SJP.

² <https://sjp.pwn.pl/szukaj/magnat.html>; słownik języka polskiego.

arystokracji, jako klasy społecznej. Nadal są/bywają ludzie bogaci, mądrzy, można (jakby) zdobyć wysoką pozycję poprzez swoją wiedzę i majątek. Zwykle arystokraci mieli oprócz majątku, najwyższe wykształcenie, wielorakie umiejętności. Wykształcenie było zwykle domowe, ale na początku XX wieku studiowali też na prestiżowych uniwersytetach. Zwykle władali **wieloma językami** np. francuskim (tradycyjnie „arystokratycznym”), niemieckim, angielskim, tzw. lokalnym, z regionu gdzie mieli majątki, znali często łacinę i grekę. Same te umiejętności poszerzają horyzonty intelektualne, bo języka uczy się między innymi poprzez kulturę, wielkie dzieła i historię kraju, czy krajów danego języka. Dodatkowo języków uczyły „bony” – domowe nauczycielki z danych krajów (dzisiaj mamy np. tzw. „native speakers”). Eseiata zna angielski, niemiecki, rosyjski i hiszpański – nauczyciele byli z Anglii, Szkocji, Irlandii, RPA, Kanady, Wybrzeża Kości Słoniowej, Rosji, Ukrainy, Ekwadoru, Hiszpanii, Meksyku, czy Chile. Dzięki tym nauczycielom wiem coś o kulturach tychże krajów.

Wracając do książki – ma dwie części „Europa w rodzinie” oraz „Czas odmieniony”, czyli okres I wojny światowej i rewolucji bolszewickiej – zatem końca arystokracji, m.in. poprzez zabranie im/kradzież/ majątków i wielkie mordowanie.

Książka [1] jest dla historyków oraz koneserów. Ma 383 strony, miękkie okładki, zamieszczono w niej kilkanaście czarno-białych zdjęć. Dodatkowo – na końcu – zamieszczono drzewa genealogiczne rodziny, i spokrewnionych rodzin – na pierwszej wkładce przodek z 1656 roku. Krewni Bohaterki mieszkali w wielu krajach Europy: Austro-Węgrzech, Czechach, na Ukrainie, na Litwie, Łotwie i Estonii. Ona przez pewien czas w dzieciństwie mieszkała w Pradze. Uczyła się kilku języków, na pewno francuskiego i polskiego.

To bardzo ciekawe, że z bratem Józefem wybrali p o l s k o ś ć.

Z Wikipedii, o bracie majorze Wojska Polskiego:

<<We wrześniu 1939 zmobilizowany, 27 września wzięty do niewoli w miejscowości Chmielek. W czasie II wojny światowej więziony w obozach jenieckich ZSRR – internowany w Starobielsku, Pawliszczew Borze i obozie jenieckim NKWD w Gрязовцу pod Wołogdą. Zwolniony w 1941 na mocy układu Sikorski-Majski, wstąpił do tworzonych w Tockoje Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR (Armia Andersa), **gdzie zajmował się (do kwietnia 1942) bezskutecznym poszukiwaniem „zaginionych” oficerów polskich w ZSRR** – jak się okazało w kwietniu 1943 – ofiar zbrodni katyńskiej. Następnie szef przystabowego Wydziału Propagandy i Informacji,

odpowiedzialny za sprawy kulturalno-oświatowe w armii. Współredagował pierwsze numery „Orła Białego”. Przewędrował szlakiem 2. Korpusu przez Bliski Wschód do Włoch, gdzie brał udział w kampanii włoskiej.>>

Pisał potem książki³, klikając na link – mamy listę (ze zdjęciami okładek) kilkunastu publikacji. Pod linkiem <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/254307/wspomnienia-starobielskie>; mamy informację o książeczce „Wspomnienia starobielskie” wydanej w ‘podziemiu’ przez Niezależną Oficynę Wydawniczą NOWA (59 stron). Cudem uratował się od śmierci, gdzieś go przenieśli, zawarto pakt ze Stalinem i tworzono Armię Andersa.

Był z wykształcenia malarzem. Oboje po wojnie osiedli we Francji. Byli związani w ośrodku intelektualistów w Maisons-Laffitte⁴, skupionym wokół Jerzego Giedroycia⁵. Co by nie mówić – postaci wielkiej, w jakimś sensie proroczej, w beznadziei dawał nadzieję i apelował do samokształcenia i do wszechstronnego podnoszenia swojego poziomu intelektualnego. Wydawano tam czasopismo „Kultura”, „Zeszyty Historyczne”. Wydawnictwa były forum wolnej myśli, gdy w Polsce panowała socjalistyczna cenzura. Były przemycane przez granice!!!

The screenshot shows the homepage of 'Kultura paryska'. At the top, there are navigation links for 'Gmail', 'YouTube', and 'Maps'. The main content area is divided into several columns. On the left, there is a portrait of Jerzy Giedroyc and links to 'Ludzie „Kultury”' and 'Listy do i od'. The middle column contains links to 'Miesięcznik KULTURA', 'Zeszyty Historyczne', 'Książki IL', 'Bibliografie', and 'Biblioteczka'. The right column has links to 'Ukraina', 'Aktualności', 'Newsletter', 'Wsparli „Kulturę”', and 'Wpłać na „Kulturę”'. Below these columns, there is a search bar and a navigation bar with social media icons and language options (PL, EN, FR, RU, UK). At the bottom, there are several featured articles or multimedia items, including one about 'Dobrych, spokojnych swiat i lepszego roku' and another about 'Archiwalia na nowo'.

Istnieje strona „Kultura Paryska”; po lewej u góry – zdjęcie Jerzego Giedroycia, tam także można przeczytać życiorys Bohaterki.

³ <https://lubimyczytac.pl/autor/32035/jozef-czapski>; zestawieni powieści/publikacji Józefa Czapskiego, w tym także Zeszytów Historycznych.

⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Maisons-Laffitte>; o miejscowości.

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Giedroyc; pisownia przez „y”.

Autorka podaje m.in. iż w czasie pisania doktoratu oraz w latach następnych pracowała naukowo/twórczo w Paryżu. Miała stypendium, czy na cały okres? Czy częściowo utrzymywała się z własnych pieniędzy? W Stolicy Francji przebywała latach 1925–30, gdzie zbierała informacje potrzebne do opracowania **biografii Adama Mickiewicza** „La vie de Mickiewicz”. Zatem było to głównie po uzyskaniu doktoratu. Być może mogła się habilitować na podstawie swoich badań, ale wybrała inną drogę życia, niż kariera uniwersytecka. Czy mogłaby ją kontynuować po wojnie w socjalistycznej Polsce??

Podczas okupacji pracowała w swoim mieszkaniu na ulicy Mianowskiego (w Warszawie) nad biogramami pisarki Narcyzy Żmichowskiej (odc. 229), Władysławy Zamojskiej i **Heleny Radlińskiej**, przedstawionej w odcinku nr 166 naszej serii. Cała jej praca została zniszczona w pożarze w czasie powstania warszawskiego. Działała również w **Radzie Pomocy Żydom „Żegota”**. W czasie wojny była to podziemna organizacja, prowadzona przez ludzi różnych wyznań i z wielu środowisk politycznych. Nazwa, a zarazem kryptonim akcji pomocowej, został wymyślony przez Zofię Kossak-Szczucką.

Książka opisuje życie arystokracji i zmiany, związane z Rewolucją Radziecką, oraz dwoma wojnami światowymi. Często potracili majątki, często bywali właścicielami ziemi. Dziś mamy nową warstwę bogaczy – przemysłowców oraz tych związanych z informatyką, mediami, łącznością, robotyką, kosmosem itp.

W naszej serii znajduje się oczywiście ze względu na swój doktorat i dalszą pracę naukową, potem była dziennikarką i pisarką.

Eseista ma krewnych w kilkunastu krajach, fale emigracji z Polski były po wojnie, po stanie wojennym, w czasie kryzysów gospodarczych. „Zwykli” Polacy przeważnie świetnie sobie poradzili.

Książka i Bohaterka są gorąco polecane.

LINKI ORAZ INNE PUBLIKACJE

- a. <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/kobiety-w-nauce-w-dwudziestoleciu-miedzywojennym/>;

<<Pierwsza **żeńska habilitacja** w II Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Jagiellońskim miała miejsce w 1920 r. [...] Pierwszą docent w Polsce oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim była Helena Gajewska (ur. 1888, zm. 1971), doktor filozofii, asystentka zakładu histologicznego, swoją habilitację uzyskała w zakresie anatomii porównawczej. W tym samym czasie habilitację otrzymała również Ludwika Dobrzyńska-Rybicka (ur. 1868, zm. 1958).

W Krakowie w latach 1920-1939 stopień docenta otrzymało zaledwie (??) 15 kobiet.>>

- Kolbuszewska Jolanta, *Kobieta uczoną- droga Polek do samodzielności naukowej*, [w:] *Studia Europea Gnesnensia*, nr 20/2019, s. 123-139.
- Kolbuszewska Jolanta, *Polki na uniwersytetach — trudne początki*, [w:] *SenSuS HiStoriae*, 1/2017, s. 35-53.
- Perkowska Urszula, *Studentki Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1894-1939: w stulecie immatrykulacji pierwszych studentek*, Secesja, Kraków 1994.
- Sikora Katarzyna, *Pierwsze kobiety na Uniwersytecie Jagiellońskim*, [w:] *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica* 3/2007, s. 248-268.
- CHWIST, Karolina. *Świadek XX wieku. Losy Marii Czapskiej w latach 1894-1945*. 2015. Praca magisterska na UJ w Krakowie.

https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=l3GgHxJB&id=D744DA176B357C3421A2E4DDC071397E57BA889B&thid=OIP.l3GgHxJB5HuwtvzG1RqyzQH aJ4&mediaurl=https%3a%2f%2fwww.muzeumpulaski.pl%2fimages%2faktualnosci%2faktualnosci2020%2fWystawa_Sembrich_Kochanska%2fSembrich-Kochanska_03.jpg&cdnurl=https%3a%2f%2fth.bing.com%2fth%2fid%2fR.9771a01f1241e47bb0b6fcc6d51ab2cd%3frik%3dm4i6V345ccDd5A%26pid%3dImgRaw%26r%3d0&exph=1764&expw=1323&q=marcella+sembrich-kocha%c5%84ska.+wydawnictwo+errata&simid=608030269995682404&FORM=IRP RST&ck=F884FAC05090EB3DBB7F6C5B286DAD3D&selectedIndex=6&ajaxhist=0&ajaxserp=0; zdjęcia PAŃ Z WYŻYCH SFER

//genialne

<https://jozefczapski.pl/maria-czapska-niedoceniona-siostra-malarza/>;

//brat Bohaterki Józef Czapski

Inne książki naszej HEROINY:

- *Ludwika Śniadecka*, Rzym 1946,
- *Miłosierdzie na miarę klęsk*, Londyn 1954,
- *Szkice Mickiewiczowskie*, Londyn 1963,
- *Dwugłos wspomnień*, Londyn 1965.

jozefczapski.pl/janusz-nowak-archiwum-jozefa-i-marii-czapskich-z-maisons-lafitte/

YouTube Maps YouTube Maps ear

KALENDARIUM ZBRODNIA KATYŃSKA ROZMOWY, WSPOMNIENIA WOKÓŁ CZAPSKIEGO KSIĄŻKI O CZAPSKIM FESTIWAL JÓZEFA CZAPSKIEGO PATRZĄC DZISIAJ

Czapski

STRONA GŁÓWNA AKTUALNOŚCI SPOTKANIA Z PISARZAMI ULUBIONE KSIĄŻKI MALARSTWO DZIENNIK PATRZĄC DZISIAJ

Janusz Nowak: Archiwum Józefa i Marii Czapskich z Maisons-Lafitte

STRONA GŁÓWNA / KSIĄŻKI O CZAPSKIM / JANUSZ NOWAK: ARCHIWUM JÓZEFA I MARII CZAPSKICH Z MAISONS-LAFITTE

PONAD 50 OBRAZÓW NA WYSTAWIE...

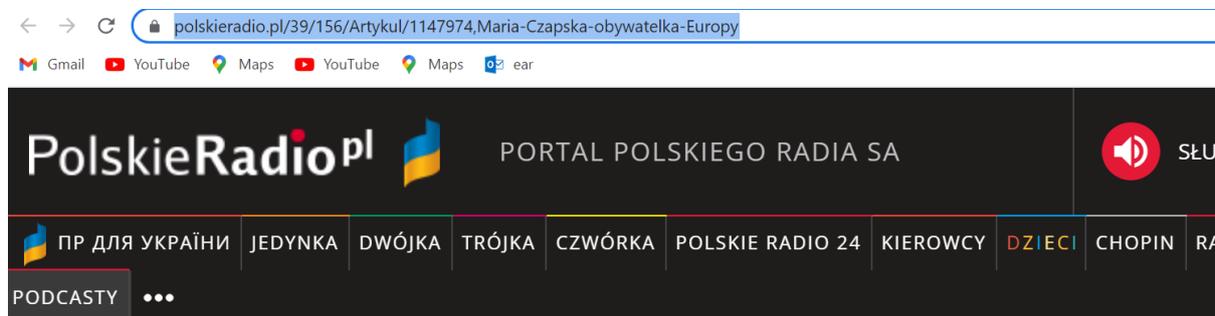

CAŁE DNI NA DRZEWACH. JÓZEF CZAPSKI I MADELEINE

UZUPEŁNIENIA do dawnych odcinków

<https://www.1944.pl/artukul/kobiety-wywiadu-halina-szwarc-najmlodsza-a,5079.html>;

[file:///C:/Users/Stan/Downloads/oszulc,+%7B\\$userGroup%7D,+SE_53_2_2019_Ann_a_Strojna_Krzystanek.pdf](file:///C:/Users/Stan/Downloads/oszulc,+%7B$userGroup%7D,+SE_53_2_2019_Ann_a_Strojna_Krzystanek.pdf);

AUDYCJA POLSKIEGO RADIA

opowiadała Maria Czapska.

POSŁUCHAJ

Audycja o twórczości Marii Czapskiej z cyklu "Polscy twórcy na emigracji"; Rozgłośnia Polska Radio Wolna Europa, 1990

20:25

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1147974, Maria-Czapska-obywatelka-Europy>

Nadal można/trzeba odsłuchać tę audycję z 1990 roku!!!!!!! Niezwykle ciekawa, omawiająca m.in. polecaną książkę.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

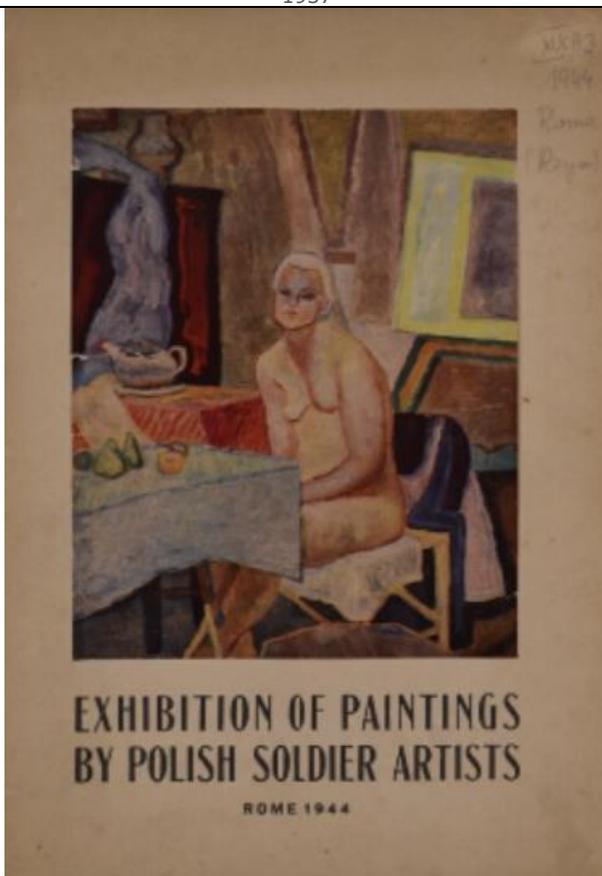
Maria Czapka (1939r.) Źródło: Wikipedia.

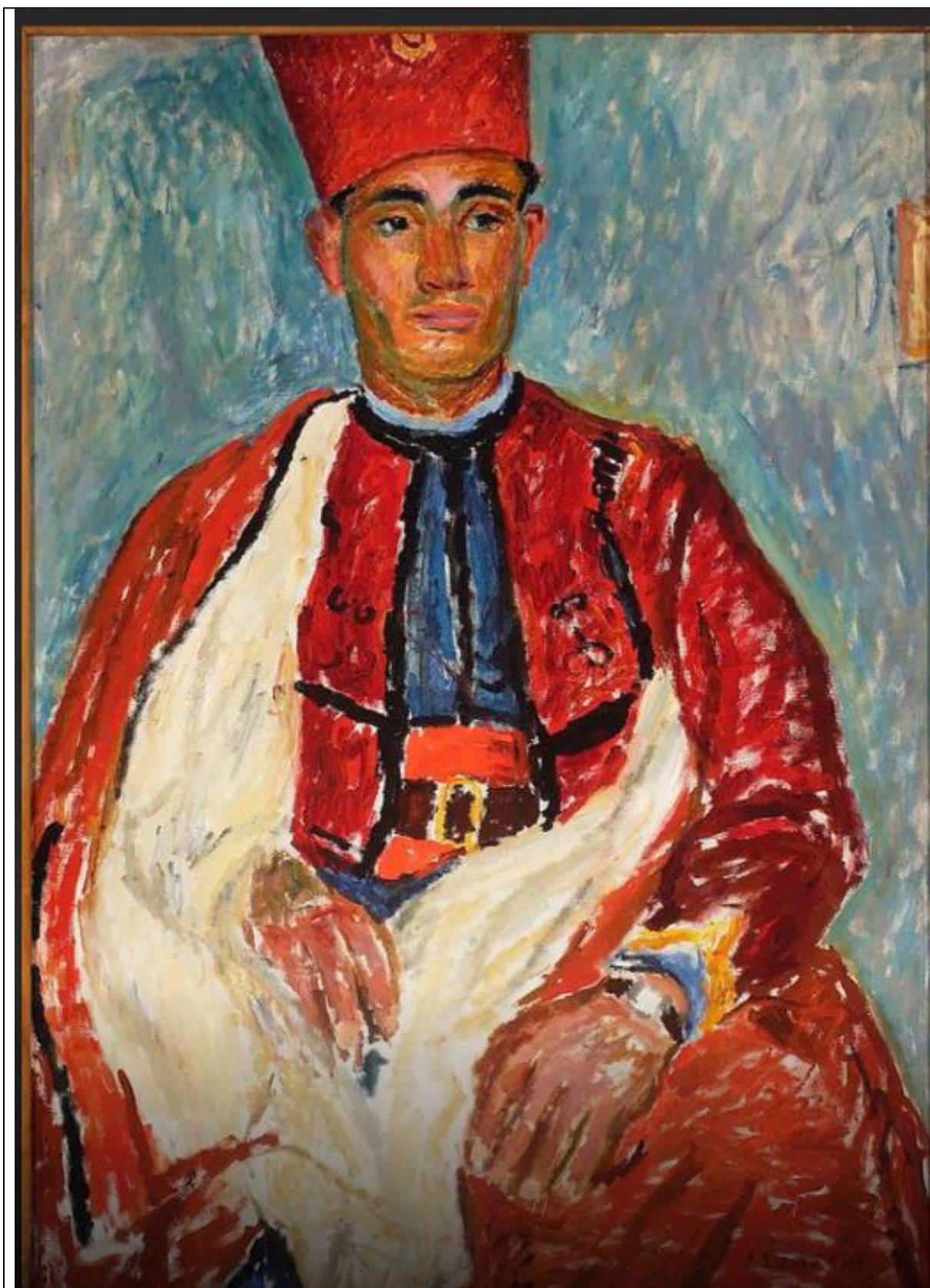

Przodek – rodzina Hutten-Czapskich

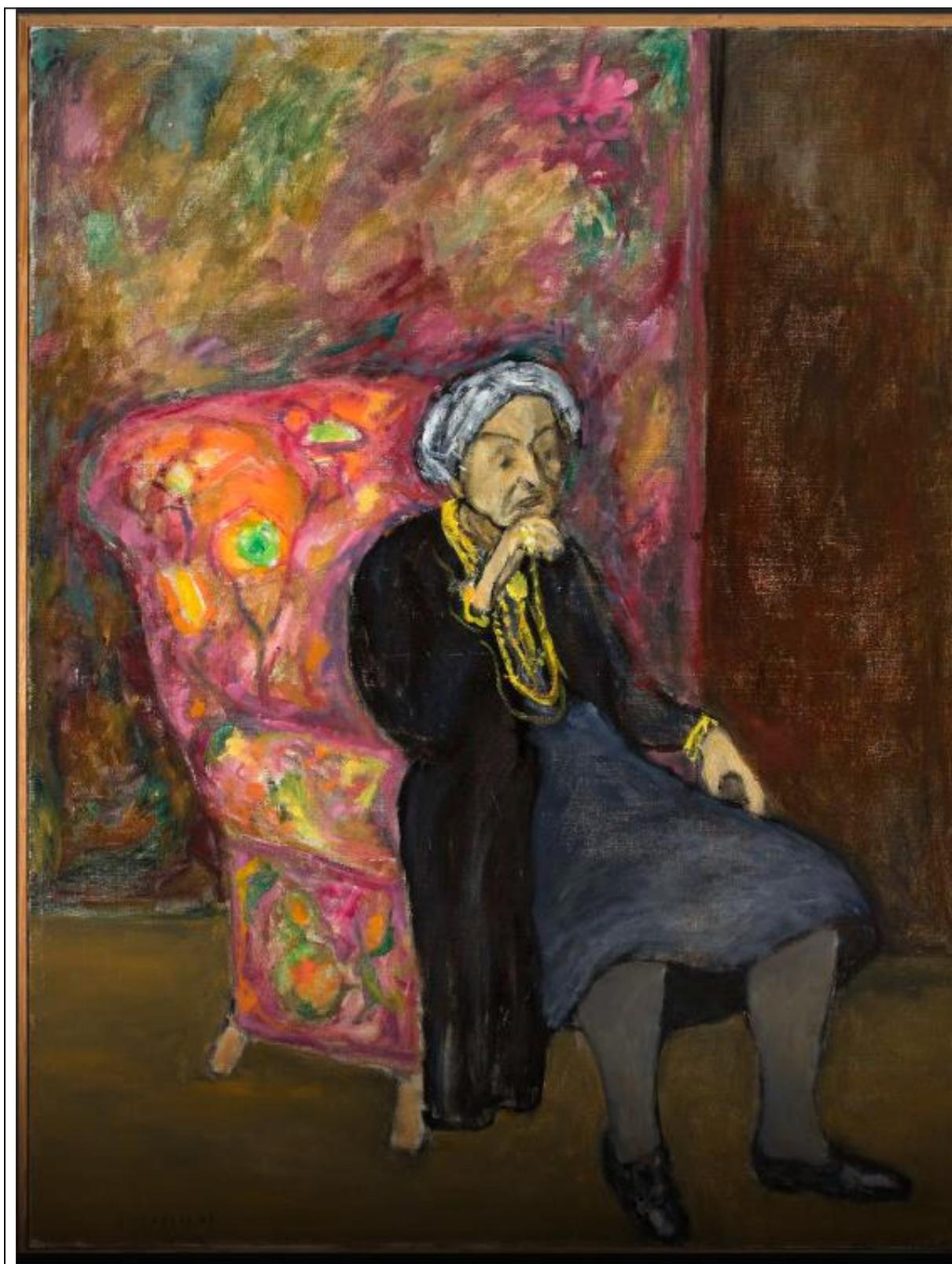

Artysta malarz Józef Czapski (z prawej), wiceminister wyznań religijnych i oświecenia publicznego Józef Ujejski (w środku), architekt Bogdan Wiktor Pniewski (z lewej) podczas zwiedzania wystawy.
1937

Józef Czapski: Portret Turka

Dzieło Józefa Czapskiego.

Zdjęcia z Muzeum Czapskich w Krakowie
Zamieszczono w odcinku o Krystynie Zachwatowicz (odc. nr 84)!!

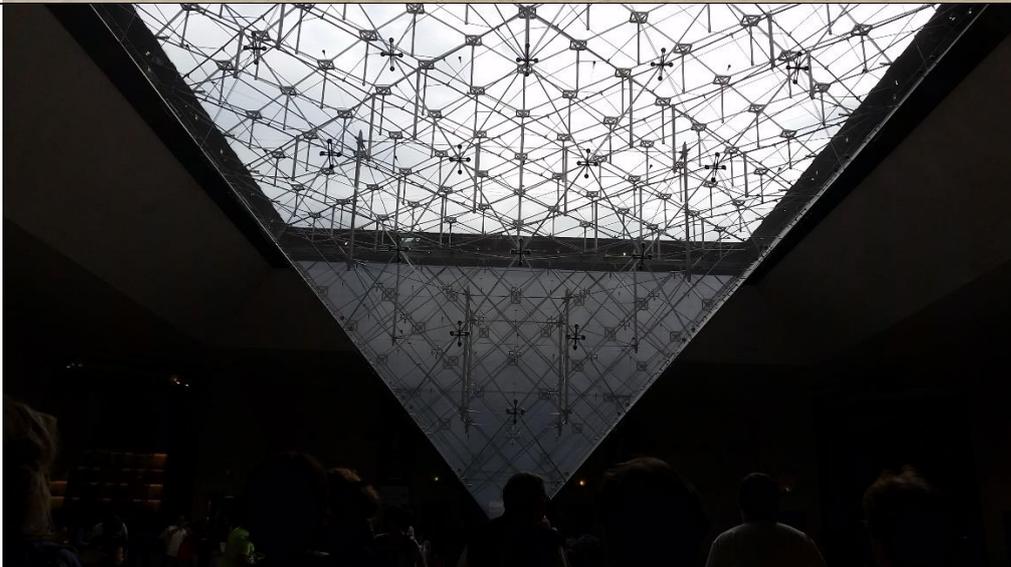

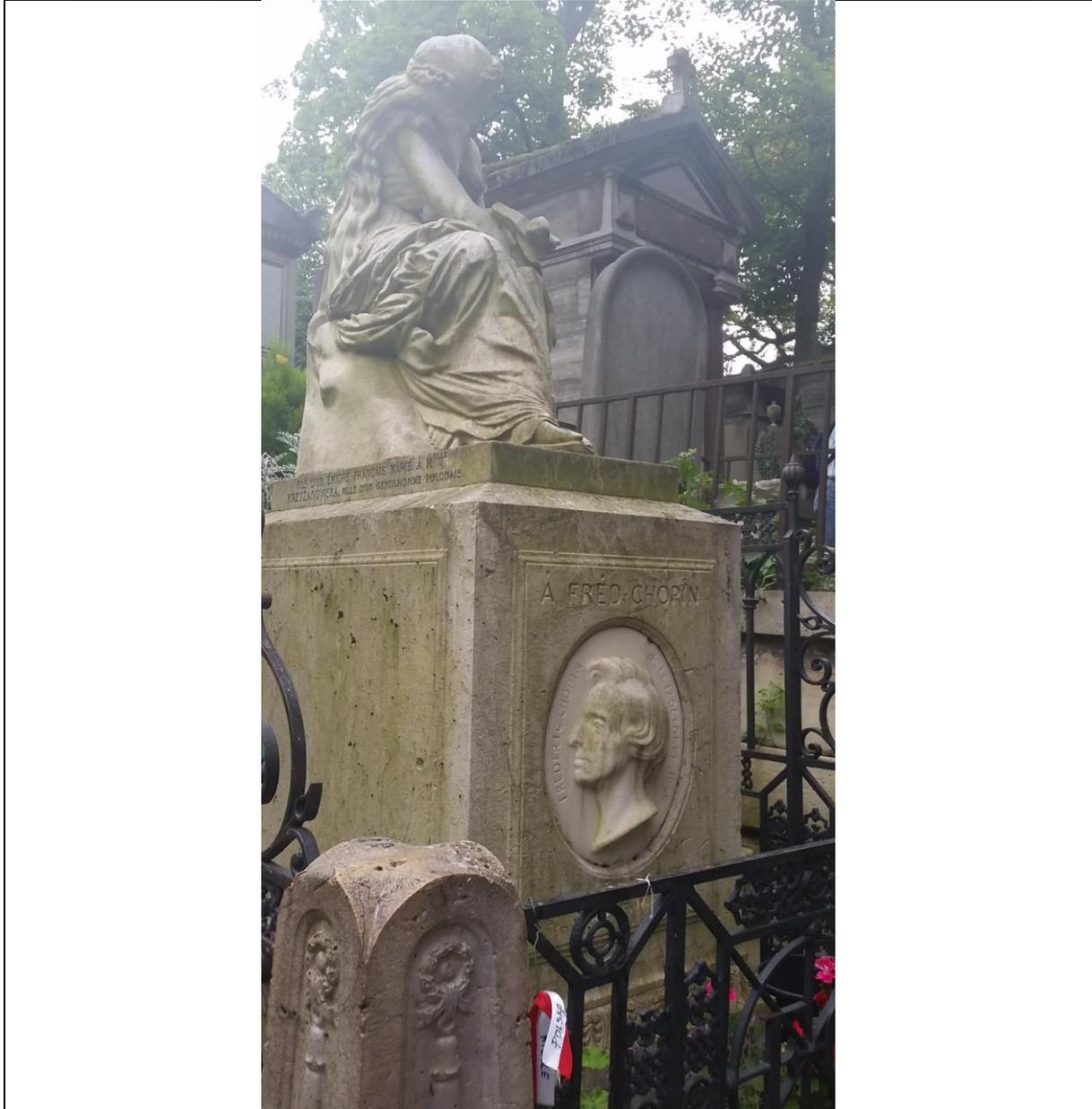
Adam Zagajewski z **Józefem Czapskim**, Małgorzatą Dziewulską i Barbarą Toruńczyk;
Pan Adam Zagajewski napisał Wstęp do omawianej książki. Jego ojciec był profesorem Politechniki Śląskiej

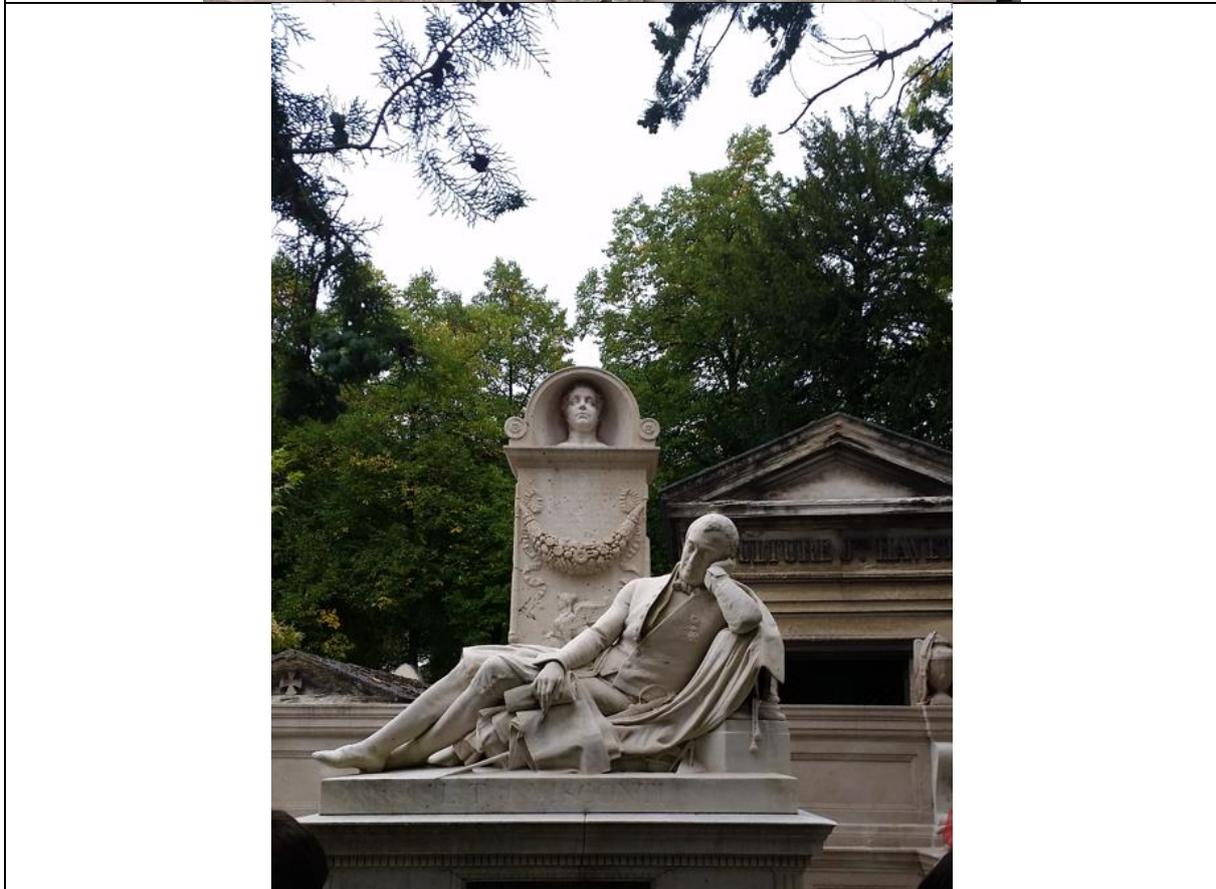
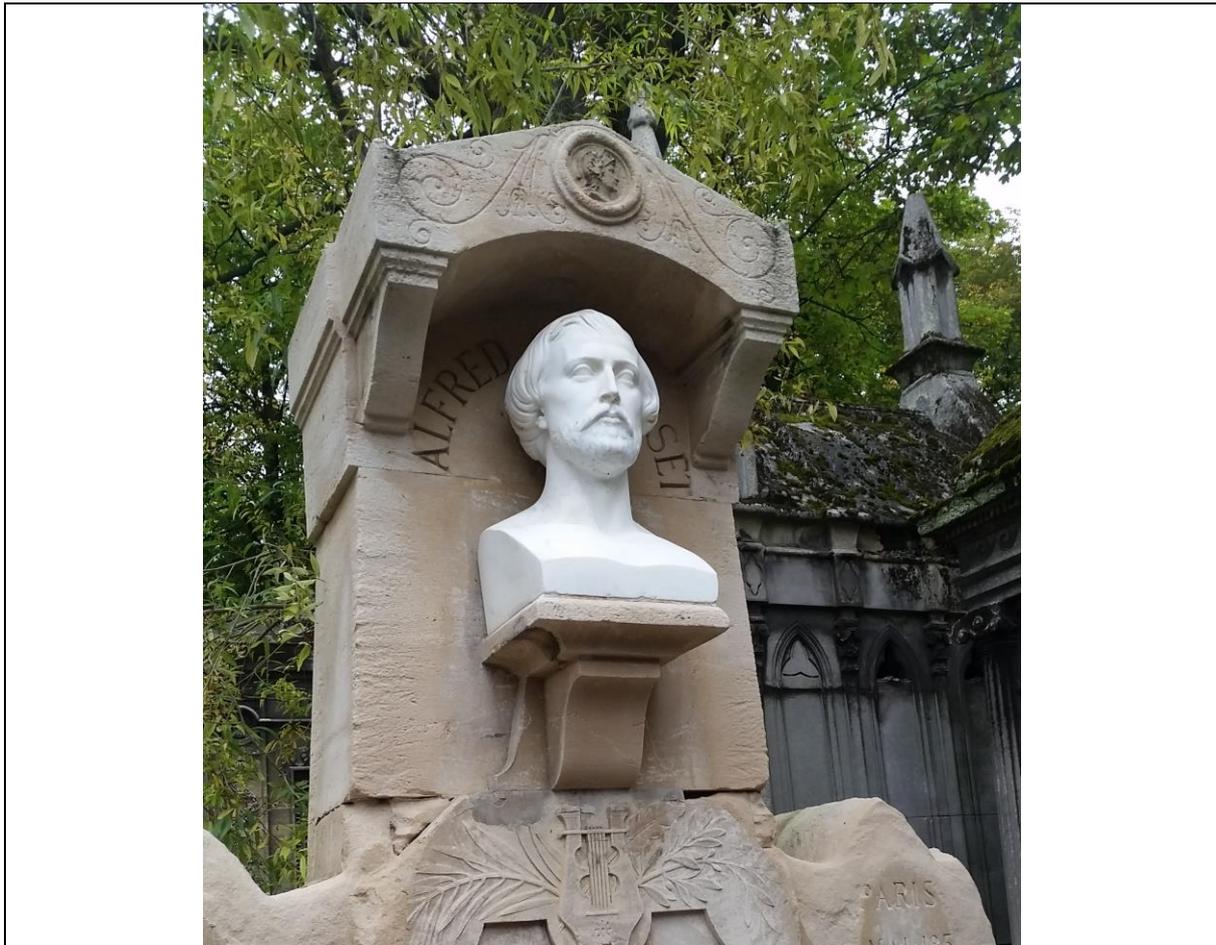

Portret Józefa Czapskiego – jednego z przodków naszej Bohaterki.

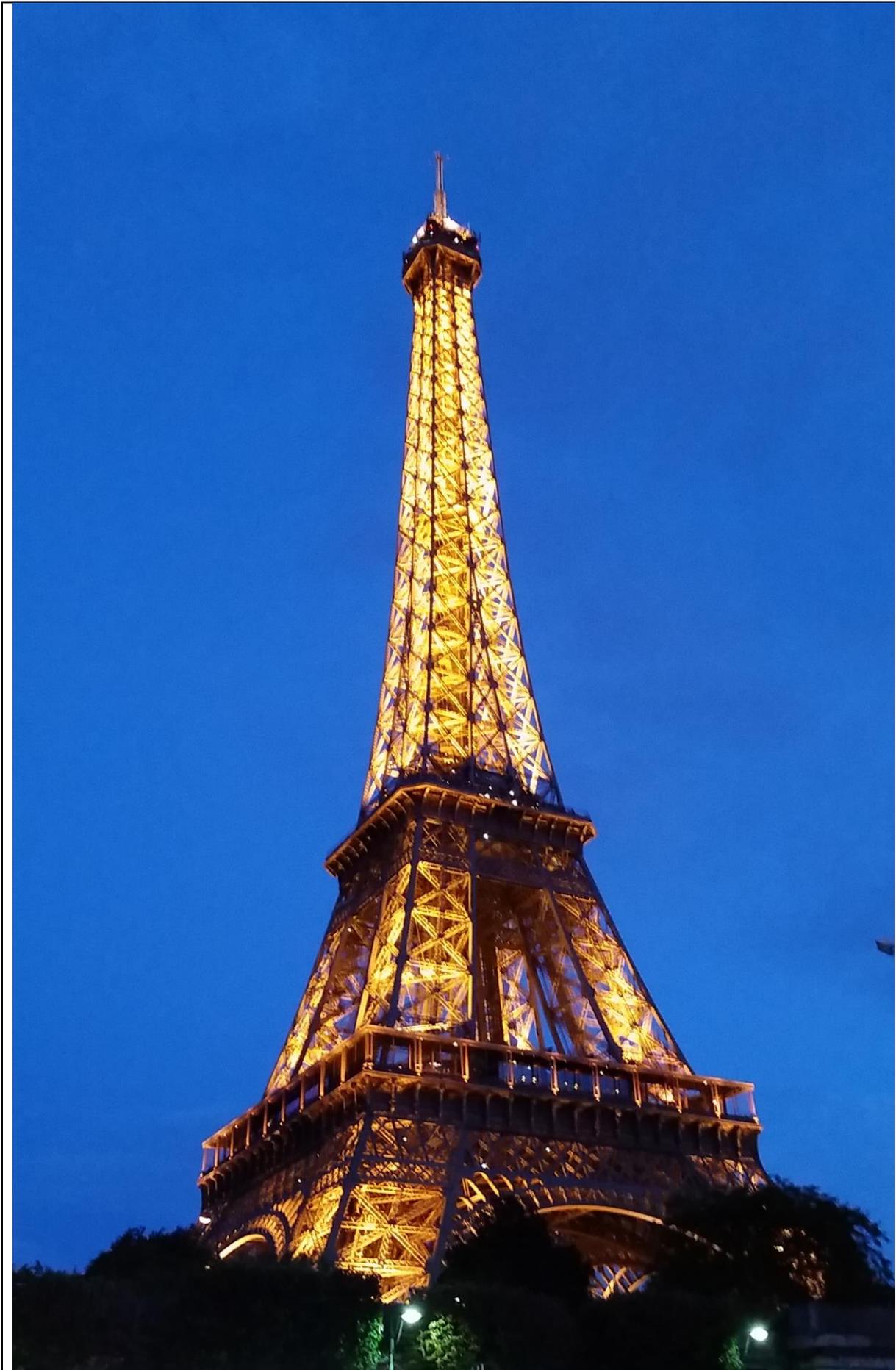
Paryż /kilka lat temu/

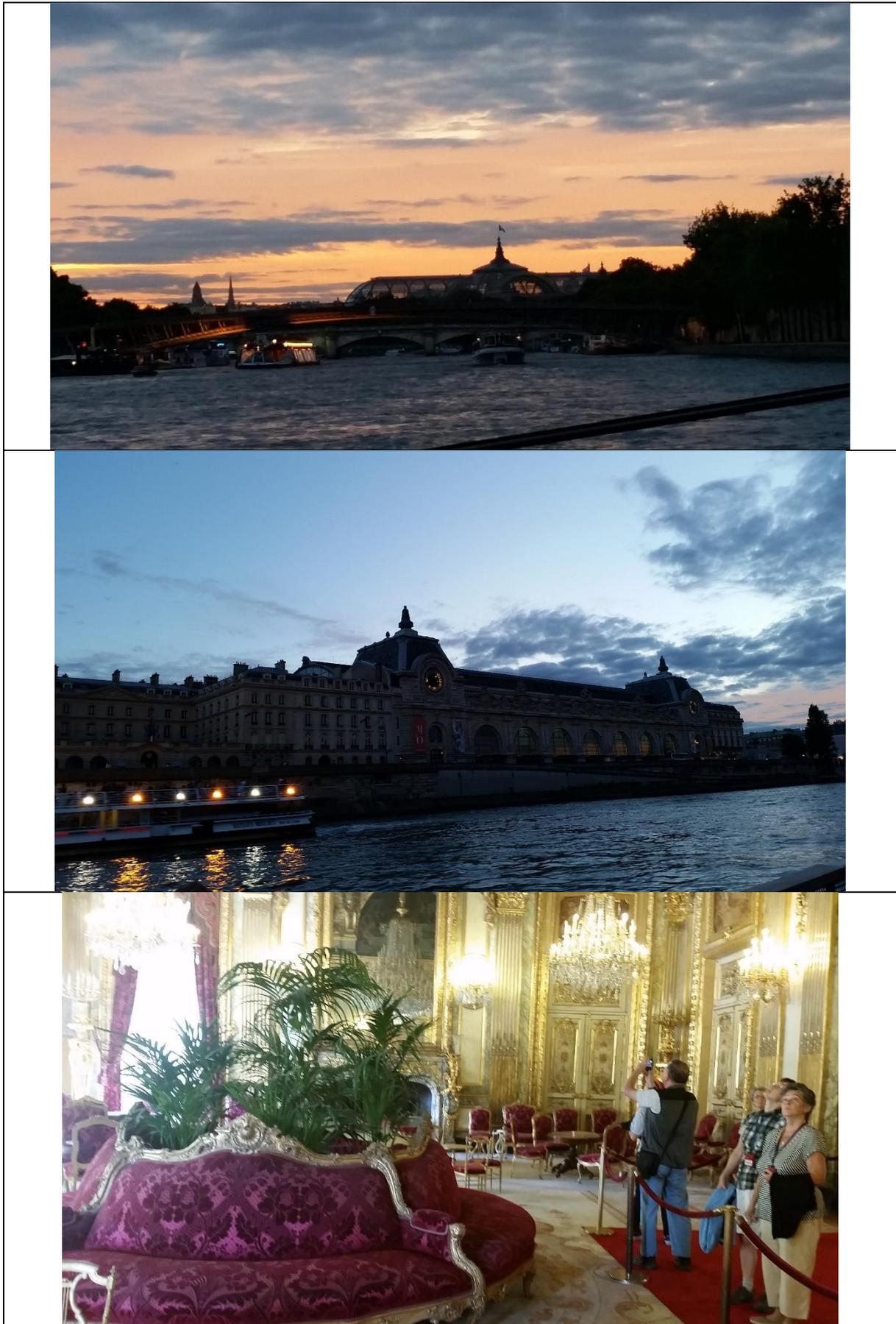

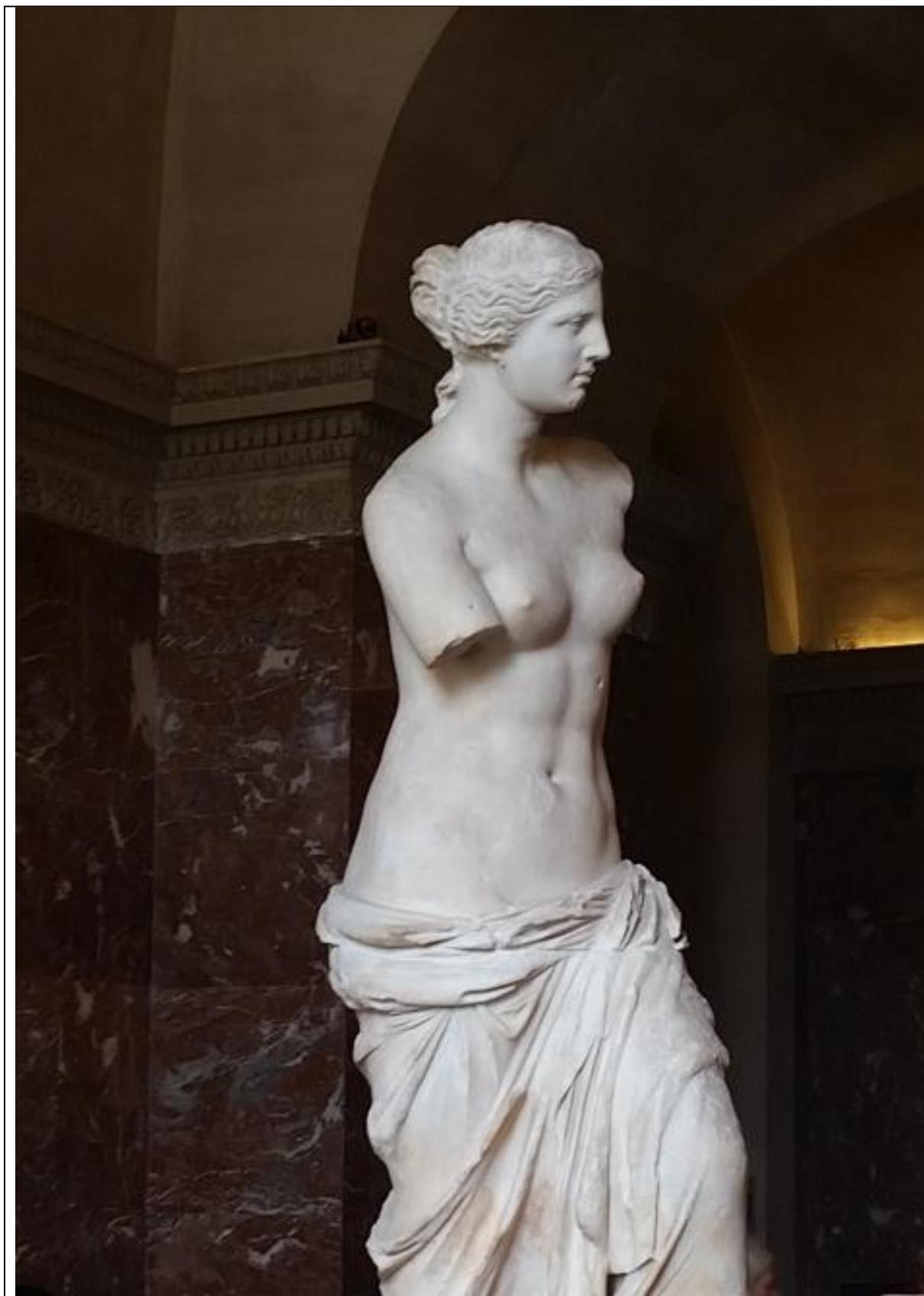

Obrazy Józefa Czapskiego i fotografie z portalu POLONA oraz Śląskiego Archiwum Cyfrowego.

Zdjęcia z Paryża Barbara Zawiślak., strony Internetowe oraz NAC; eseista Stan Zawiślak.